

Locuinti's Redactorului

si

Cancelar'i Redactiunii

o in

Strat'a fragatorului [Ló-
vésztetés), Nr. 5.

Scrisorile nefrancate nu se vor
primi decatu numai de la corespon-
dintii regulari ai „Federatiunii“.
Articolii trimisi si nepublicati se
vor arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune

Pre trei lune . . . 3 fl. v.
Pre șese lune . . . 6 „
Pre anulu întregu . . . 12 „

Pentru Romanii:

prea. întregu 30 Fr. = 30 Lei u
„ 6 lune 16 „ = 16 „
„ 3 — 8 „ = 8 „

Pentru inserțiunile:

10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a tim-
brale pentru fiecare-care publica-
țiune separatu. In locul deschisu
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

**D'in caus'a serbatoriloru noastre, nume-
rulu prossimu alu diuariului nostru va aparé numai
vineri'a venitoria.**

Pest'a, 3./15. iuniu, 1872.

Acceptăm cu nerabdare să cunoștemu resul-
tatulu misterioasei conferințe a membrilor comite-
tului permanențe din 1861. carea se ține astăzi
la Alba-Iuli's. Mare confușiune domnește între ro-
manii d'in Transilvania! Se pare că totă activi-
tatea asidă numitorulu „activisti“ se reduce numai
la acești confușiune dorită de guvernulu magiari
și executată de inițiatorii activității, cari astăzi
stau pitulati. Cellu pucinu Sabulu s'a retrasu ori
câ stă la panda. Se assecură că activistii, pre un-
de numai influența lor va fi precumpenitoria,
voru alege deputati activisti cari apoi, voru intră
de capulu lor in camer'a Ungariei, că sluge cre-
dincioase a partitei guvernamentale. Cu „m a l a
f i d e s“ a început activității activitatea lor, cu
„m a l a f i d e s“ voru și închii-o. Comitetul
centrale naționalu! de la Sablu (de unde si pa-
na unde centrale? de unde si pana unde natii-
onale? — En quoi sainte? en quoi Romaine?
cum dissesse Voltaire.) in conștiința golițiunii și
golității s'au acoperitu cu frunđie de smochi-
nu și s'au ascunsu in tufisul că unu altu Adamu
peccatosu. E bine, Domniloru de la „Telegrafulu
Romanu“ cari sunt puși cei de vipera, lupii și
alte fere selbetece d'in gradin'a voastră zoologica?
Unde este diplomaticos'a de „Y“ care atributul așu
„vicieni'a“ o atribuiuă pasivistiloru? Să essa
si d'ins'a d'in tufisul! Neci chiaru „Leulu“ „Te-
legrafulu“ nu se misca, ăra „albinele“ cari bom-
baiau ca vespii in giurulu leului, s'a tereitu tote
in conștiința. Frumosa privește! Am ride dacă
situațiunea creata prin ei de inimiții natiunii nos-
tre, nu ar fi stătu de triste. Noi neci in minutu-
lu d'in urma nu am perditu credința. Candu ade-
veratulu și nu falsulu „leu“ — natiunea, se va
pune in miscare, tote bidiganiile activistiloru se
voru ascunde prin viziunile lor celle intunecose,
de unde nu ar fi trebuit să essa. Să vedemu apoi
activității cum voru cutediă a alege idololatri cari
să venia a se inchii pre la tote incolonele d'in
Pest'a. Forulu supremu alu opiniunii publice este
potinte și de la sentința lui nu este apellata.

Ministrulu-presiedinte Lonyai d'impreună cu
collegii Pauler și Slavi, au pornitu a cortesi prin
Ardealu. Ar face bine dacă in locu d'a stringe
man'a cu unii și cu alții, să studiedie situațiunea
cea deplorabile d'in țerra și să caute mediulocele
apte spre a vindecă ranele majorității locuitoriloru
acestei țerre neferice. Dar' batemu toc'a la ure-
chi'a surdului. Guvernulu actualu nu cunoșce alte
mediuloce decâtu sic volo, sic jubeo, adeca sil'a.
Cum voru semenă asidă voru și seceră.

Clubulu deputatiloru galliciani d'in senatulu
imper. de Vienn'a ar fi luat concludu de a
retrage insi si interminabil'a „resoluțiune“ a dietei
galliciane, după ce vedura că se batujocuresce
de nemții centralisti. D'in reportulu sedinței de
eri se vede inșe că deputatii poloni voru să si-
lesca pre guvern'u a se dechiară ellu insu-si mai
nainte in asta privinția. Deputatulu Grocholschi
și consocii ceru ministeriului respunsu chiaru și
apriatu la urmatori'a întrebatune: „mai țiene mi-
nisteriulu imp. reg. la program'a sa formulata
in ouventulu de tron in privinția Galliciei?“ —
Ministrulu-presiedinte Auersperg promise a respunde
in sedința cea mai de aproape. Dora se voru des-
ceptă și Polonii d'in somnulu iluziuniloru in care
i-au adancitu centralisti fideli constituțiunii, dar'
fiesce croita după calapodulu lor.

In Croatia se repetiesce joculu practisatu in
Boemi'a, cu cumperatori'a hunuriloru, că prin im-
multrea viristiloru guvernamentali, să se assecuru
guvernului d'in Pest'a majoritatea in camer'a Cro-
atiei. Astfelu este moralitatea politica a stapaniloru
dfilei. Hodie mihi, cras tibi.

Universitatea de Clusiu.

Atătu ministrulu de cultu si instructiune publica, Teo-
doru Pauler, cătu ci consiliuriulu ministerialu, Franciscu Mé-
száros se afla de presinte in Clusiu, spre a închii in faci'a
locului lucrările prealabile relative la universitatea de Clusiu,
ce se va deschide in lun'a lui octomvre a. c. si totdata spre
a conferă cu deputatiunea reunitii museului transsilv.,
pentru că să lase colecțiunile museului pre sam'a universității.

Concursulu pentru ocuparea catedreloru professorali la
numi'a universitate s'a publicatu degi in foi'a oficiale, si
suna astfelu:

Pre basea prea inaltulu decretu alu Maj. Sale imp.
reg. apost. de la 29 maiu a. c., referitoriu la ocuparea cate-
dreloru professorali, insirate mai la vale, la universitatea de
Clusiu, ce se va deschide in anulu scolasticu 1872/3, prin
acest'a se publica concursu.

Cu aceste catedre, dacă se voru ocupă prin professori
oredenari, sunt impreunate salarie de căte 2000 fl., pre lan-
ga aceea 300 fl. bani de cortelu și o urcare a salariului cu
300 fl. totu la 10 ani de servitiu, — dacă inșe se voru numi
professori estaordinari, salariulu acestoru-a va fi 1200 fl. si
250 fl. bani de cortelu.

Catedrele de ocupatu sunt urmatoriile:

I. La facultatea juridica-politica:
Istori'a universale a dreptului europenu si alu patriei; drep-
tulu privata si montanicu alu Ungariei si alu Transsilva-
niei. Dreptulu privata austriacu, procedur'a processuale, drep-
tulu comercialu si cambialu.

Dreptulu romanu.

Dreptulu naturalu si encicopedi'a. Dreptulu penalu.
Dreptulu publicu (de statu) ungurescu. Conosciințele legiloru
administrative si financiare. Dreptulu ecclesiasticu catolicu
si dreptulu feudal. Statistic'a. Politic'a constituțiunele si
administrativa. Econom'i'a natiunala si sciințele financiare.
Dreptulu ecclesiasticu protestantu, greco-orientalu si unitariu.

Este de insemnatu, că catedr'a dreptului ecclesiasticu
protestantu, greco-orientalu si unitariu se va impreună, du-
pa calificatiunea petentelui, cu un'a d'in catedrele mai susu
insirate.

II. La facultatea de medicina si
chirurgia: Anatom'i'a descriptiva si topografica, anatom'i'a
patologica. Fisiologic'a si histologic'a. Patologic'a generale, te-
rapia si farmalog'i'a. Patologic'a si terapia medicinica speci-
ale, patologic'a si terapia chirurgica speciale, mositulu si
ginecologic'a teoretica si practica, sciințele teoretice si prac-
tice despre vindecarea ochiloru. Medicin'a forensica. Patho-
Chemi'a si chem'i'a organica. Epizootiologic'a si politi'a ve-
terinara.

III. La facultatea filosofica: Fistic'a
experimentalu, Fistic'a superioru. Matematic'a superioru. Ma-
tematic'a elementaru. Chem'i'a. Zoologic'a si anatom'i'a compa-
rativa. Mineralog'i'a si geologic'a. Botanic'a. Filosof'i'a si
pedagog'i'a. Istori'a universale si a patriei. Sciințele aussili-
are ale istoriei. Geograf'i'a generale si comparativa.

Filolog'i'a latina. Filolog'i'a elina. Filolog'i'a si literatu-
r'a magiara. Filolog'i'a si literatur'a romana.

Concurentii au d'a-si îndreptă suplicele provideute cu
unu curriculum vitae și cu acclusele despre lucrările lor
didactice și literare seu aplicatiunea de până acum,
precum și despre alte merite, si adeca, dacă se afla
degi aplicati, pre calea auctoritatiloru, la d'in contr'a ne-
midilocitu la ministeriulu subsemnatu celu multe până in
10. augustu a. c.

Bud'a, 11 iuniu 1872.

De la ministeriulu r. ung. de cultu
si instructiune publica.

Miscaminte electorali.

Partit'a dechiana, vulgo guvernamentale, in possessi-
nea celloru mai puternice mediuloce sunatorie si resonatorie,
au dezvoltatu cea mai mare energie possible, încatu abiē
este unu cercu opositiunale unde se nu-si aiba pre candida-
tulu seu. Asid si in Oradea-Mare, unde la alegerile trecute
candidatulu dechistu abiē au potutu capetă căte-va votari
de la popi si dependințele lor, asta-di se spera că vetera-
nulu publicistu si peciovicu D. Josifu Nagy, pote să tran-
tesca pre candidatulu oppos. D. Juliu Györfy, ceea ce noi
nu credemu.

In comitatulu Carasiului, guvernamentali si-a pus
carulu in petre, ca să pota tranți pre natiunali, spre acestu
scopu a fara de presiune si coruptiune s'a facutu mari

abusuri la conscriptiunea alegeriloru si a nune se suscepura
in list'a alegatoriloru toti ciogorarii si veneticii, precandu
mosnenii prin felurite manopere au fostu coditi ăra recla-
mantii respinsi. Numerulu alegatoriloru in comit. Crasiului
face estannu cu 1027 insi mai multu decâtu in an. 1869.
si acestu mai multu este in favorea guvernului si spre stri-
care a Rloru. Cu tote acestea guvernamentali se temu că nu
voru reessi in tote cercurile, si a nune: la dogosiu, La Sas-
c'a, si la Fagetu, unde partit'a natiunale este tare. Cerculu
elect. de Zorlentiu inca este dubiu, după ce D. Juliu Petricu
nu este prea resolutu a primă candidatur'a.

D'in Beiusiu ni-se scrie că resultatulu conscriptiunii
este imbucuratori, alegatorii s'au inscristu pre intrețute, ceea
ce, parte mare, este meritulu comitetulu locale (de 7 insi)
asiē asta data crescamentulu se pote socoti la 5—600 ale-
gatori mai multu ca la an. 1869. Numerulu alegatoriloru
inscristi este 1800. D. Corresp. nostru apostrofedia portarea
notariloru rom. Rojthy și Ládás, ca rusinatoria pentru acei
domni, ăra despre alti doi notari rom. (Milianu si Paulu
Popu) dice că s'ar fi portatu cu recela. De ora ce altu can-
didatu, a fara de D. Parteni C o s m'a, nu este, apostro-
farile amenite nu le potemu intillege altcun, decâtu că
cei doi dd. notari voru fi statu pote, cu totulu neactivi, ăra
cești doi d'in urma, voru fi dezvoltatu pucina activitate pen-
tru a indemnă pre omeni că să se inscrie cei cu dreptulu
de alegatori.

In cerculu elect. de Ceic'a membrii comisiunii de con-
scriere, firesce magiari, au purcessu totu ca si in rondulu
trecutu, adeca prin totu felulu de uneltiri si fortia (respin-
gere după placu) numai ca să se inscrie alegatorii cătu de
pucini. Asid d'in totu cerculu de 63 comunități, cu 44 mii
suflete s'a inscristu 1065, d'in cari s'a respinsu 217 insi prin
urmare după ce se mai primira 11 reclamatii ad: 1065
— 217 = 848 + 11 = 859 votanti. Este de insemnatu că recla-
mationile celle numeroze n'a fostu luate in consideratiune si că
comis. inscrietoria au comis ilegalitate d'a nu primă in list'a
alegatoriloru pre eredi, cari după moțea parințiloru n'a
cautatu a medilocu transcrierea mostei, pre numele lor.
„Nu tu este al'a, al'a tate-to mortu“ dice carpinulu, bietu-
tulu omu, care indiesertu replica „E domnule, dar' eu
platescu darile“ — Al'a musai, dar' de ce nu meru scrie
la Telechi, (telekkönyv) al'a inche musai. Firesce că, ne
findu leacu in contr'a arbitriului și a silei, ce domnește in
asta privinția, ca si in multe altel., in regatulu cellu santu,
astfelu alegatorii se despoia de uniculu dreptu ce lu' mai
au. De alta parte inșe, nu se pote negă indifferentismulu
ce dovedescu multi conducatori immediati ai poporulu, facia
de detorința natiunale ce aru avé d'a lumină și indemnă
pre alegatori ca să se inscrie. Altmintre cum s'ar poté că
in 10 comunități să nu se inscrie neci unu singuru alega-
toriu neci chiaru prentulu, invetiatiuriulu și primariulu, —
ăra in 20—30 de comunități abiē s'a inscristu căte 2, d'f:
doi alegatori pana la 4—6. pre candu in satele magiare s'a
inscristu toti de a valm'a cu dreptu fara dreptu, asiē d. e.
in Uilacu 86 alegatori d'entre cari numai 10 romani! as-
semene la Selensiu și San-Martinu toti magiarii, la Remetea,
unde magiarii facu abiē a trei-a parte, totu-si d'in 53 ale-
gatori inscristi jumetate sunt magiari. Lips'a de energia este
semnulu lipsei de inteligentiã și de conștiința natiunale, pre-
cum si lipsa totale de conștiința dreptului, de care numai
acei-a sunt demni, cari se sciu servi de d'insulu. Vigilanti-
bas jura.

In cerculu elect. Ugr'a (Bihari'a) după ce Mocionenii
au declinatulu candidatiunea, nu s'a candidatulu altulu d'entre
romani. Ar' fi si lucru desiertu, după ce nu s'a dezvoltatu
destula activitate pentru inscrierea alegatoriloru. Numai
670. aleg. romani s'a inscristu, precandu aleg. magiari sunt
1000 inscristi.

In cerc. elect. de Tinc'a (Bih.) se lupta trei candidati.
Episcopulu ang. face totu ce i stă in potere (si-i stă totu
dominiulu cu folosele sälle materiali) pentru nepotulu seu
Lipovnischi. Partit'a acestui-a este tare prin romani, a ca-
roru preuțime, partea cea mai mare, cercandu folose mate-
riali au parasitu caus'a natiunale. Fostulu deputatu Stanis-
lau Dezsó inca are aderinti si ni-se scrie că partit'a lui cu
partit'a natiunale a Dlui candidatulu rom. Giorgiu Pop'a, ar
fi facutu pactulu, că cellu, ce d'in amendoi va avé aderinti
mai pucini să se alature la partit'a cellui cu aderinti mai
multi, spre a poté tranți pre guvernamentalulu Lipovnischi
dar' cu totă fusiunea pucina sperare este d'a poté triumfă
in contr'a poterii banului, cu tote că dacă nu pote reessi
candidatulu natiun. rom. ar fi doritu ca să fia tranțitu gu-
vernamentatulu.

Brutalitatea unui generalu de militia (honved)

Ni-se scrie d'in Clusiv, că la essercitiile ce s'a tienutu in a 8. iunie, a. c. locutenientele primariu romanu D. I. L. . . adusu in confusiune dein partea a trei officieri mai mari ai sei, facu o gressiela neinsemnata la essercitiu, ceea ce observandu generalulu, D. G r a e f, l'a apostrofatu bechiarcesce, strigandu in gur'a mare, de au auditu toti feciorii, urmatori'a injuratura porcaresca „b . . . az oláh Istenét!" Apoi dupa marturisirea mai multoru officieri, subofficieri si feciori de rundu (gragar) a continuatu si au disu totu magiariesce „meigi a casa si padiesce caprele" dupa aceea la adunarea officierilor, care se tienu, in contra regulamentului militare, atatu de aprope de trupa, catu au auditu totu feciorulu de rundu „ti-vo'u taiá limb'a d'in gura, daca vei vorbi d'in sfru" cu tote că officierulu romanu n'a vorbitu.

Denunciandu acestu faptu brutale a generalulu Graef (ueamtiu renegatu) ministrului militieloru si ceremu ca aspra intrutare se se dee incultulu generalu, carele, judecatu dupa manierele salle celle grossolane nu este si nu pote fi aptu de a inventia pre aperatorii patriei, ci mai bine a padi porcii si gascele unui satu nemtiescu.

De nu se va da satisfactiune officierulu romanu, vate-matu in sentimentele salle nationale, si daca ministerulu nu va repará acesta insulta facuta totodata natiunii romane, se o scie ministerulu, că reclamatiune scandalosa se va face in camera, unde se voru descoperi tote infamiele ce se comitu la ostarime cu bietii feciori rom. si inca celle mai multe numai d'in cauza că nu sciu limb'a magiara, ceea ce stupiditatea unoru officieri magiari pretinde de la d'insii, că se o scie indata la intrarea in regimentu, precandu chiaru acei mici tirani de officieri ar trebui ei insi-si că se scie limb'a majoritatii regimentului.

Romanulu este bunu ostaru, ellu in sute de lupte si-a versatu sangele pentru tronu si patria si este gat'a si in venitoriu a-si sacrificá vietia pentru domnitoriu si patria, dar iubirea lui cãtra acestea nu este mai mare de catu iubirea cãtra natiunea sa si prin urmare insultele facute natiunii salle le scie respinge cu demnitate si ore ce ar dice opiniunea publica, daca unu atare officieru astfelu insultatu, ar' trasu unu glontiu prin stupidulu capu alu cellui ce avendu de a corregge numai gressiela persoanei, cutedia a-i insultá si natiunea. Insult'a facuta de gen. Graef este publica, satisfactiunea trebuie se fia amesurata. Vomu vedé.
C a t. C e n s.

Conferint'a sasiloru d'in Ardealu.

Dupa ce sau frecatu romanii ardeleni atata amaru de tempu, a casa si prin diuarie; dupa ce si-au espusu, ca de rundu, anim'a si rinichii la vederea lumii, atatu prin conferint'a de la Sabliu, catu si prin cea de la Alb'a-Iulia, et'a că d'in seninu, conferint'a sasiloru ardeleni la Mediasiu. Cum? de ce? de unde? si pentru ce felu de scopuri? Totu atatea intrebări, a caroru deslegare nimerita, pentru tienut'a politica a romanilor ardeleni nu numai na, pote fi de pucinu interessu, ci tocmu de celu mai mare folosu, de unu

FOISIORIA.

Vulcanii.

(Fine.)*

Astu-felu, dupa nou'a teoria pre care o sustienu chimiști cá Saint-Claire Deville si geologi cá Daubrée, spriguita cu probe, eruptiunile vulcanice n'ar' fi de catu fenomene locale si accidentale. Dupa calculele lor, ap'a marei resbindu la aduncime de 15 chilometri de desuptulu supra-feciei pamentului, ar' gasi acolo o temperatura de ajunsu pentru că vaporulu si gazele ce resulta d'in descompunerea acestei ape sarate, se aiba o forta de 1500 atmosfere.

Acosta potere ar fi destulu de energica pentru a redica stratele terestre seu licuide, cari se fia de asup'a lor si pentru a gonfi afara colone immense de vaporu de apa si de gazu. Prin acosta presiune lavelu licuide seu cleiose aru poté se redice la nivelulu pamentului si se curga la suprafacia sa, amestecate cu torente de vapore de apa.

Acosta teoria numera asta-di multi partisani. Noi remanemu inse fideli, celu pucinu pentru momentu, vechei teorie, adica ipotosei comunicatiunei care se pote stabili intre materia licuida, care ocupa interiorulu globului si suprafacia pamentului.

In adeveru este o obiectiune, carei-a inca nu i-au resrespunsu partisanii nouei teorie a vulcanilor. Ne intrebamu pentru ce vaporulu de apa si gazurile redicate la o temperatura prodigiosa si animate de o tensiune enorma, in locu de a redica stantele preste cari au a trece, si de a sparge cogia solida a globului, nu s'a urcatu curatu si simplu spre mare, prin acelu-a-si canalu care a stabilitu comunicatiunea in interiorulu pamentulu si basiniu marei?

Cum se aice vaporulu de apa se preambila sub stratele a pamentulu si redica in forma de bolta vulcanica,

castigu nemesuratu pentru viitoriu; si cum nu candu tocmu sasii, acesta raritate europena, pre cum bine scimu, de la incubarea loru in Ardelu pana in dnu'a de asta-di au fostu favororii incurcaturilor si provocatorii ale celorlaseculare ardeleni. N'ar' strica, ba e reincuragiatu de lipsa, ca romanii fripti si patiti, celu pucinu asta-di, tempulu supremu, se se uite mai cu adinsu la manile cele lunge ale jesuitiloru protestanti, se fia cu buna atentiune atatu la man'a loru, ce o tienu innainte, catu si la cea, care se misca dupa spateloru. Ambele lucrã in directiuni contrarie, dar' numai si numai spre unu unicu scopu: a amagi guvernulu, lumea ardelenã si estu modu a le esploatã spre celu mai potentiosu folosu alu „Culturvolkulu" d'intre Carpati.

La adunarea sasiloru, ce s'a tienutu in 5 si 6 iuniu in Mediasiu, au partecipatu la vre-o 200 sasi, că representanti ai grandiosei „natiunii" sasesci de 170,000 suflete, chiaru cati romani singuru in Alb'a inferioara. Cutreeratori'a adunare, trecundu mai antãiu prin hocus pocusurile sasesci, se constitui, alegundu-si unu preutu de presiedinte, duoi v. pres. duoi notari si atati'a bucinatori esemplari pentru conoscutele diale ctidano-germane.

Apoi se incepú comedi'a, se deschisera gurile si tacura anemele, vorbira anemele si tacura gurile, adeca moda stravechia sasescã: se pornira mai departe tanguirile, vaierãrile, lingustrile, incusãrile si amenintãrile si in fine, unu vulpoi betranu, preutu, presentã unu programu, cu multu innainte construitu si ciuruitu; programulu „natiunii" sasesci, cate, dupa nesce cuvinte neintielesse, se primí si se subscrisese numai decãtu de tote penele adunãrii. Cu acestea se fini adunarea si adunatii Germaniei ardeleni se imprasciara cu acea iutiela si in acea linesce, cu care venisera si se convocã memorabil'a adunare. La tote acestea nu scie ce te cuprinde, ingrigire, risu, compatimire, seu tote la olalta, seu neci una? Unirea repentina si pre bun'a intielegere a ambeloru fractiuni sasesci, nu pote fi si neci este noutate innaintea aceluora, cari conosc pre sasii ardeleni; cum au fost. in 1200, in 1600, asié sunt si in 1872 si totu asié voru remané, pana voru fi „natiune grandeosa."

Dara daca ar' fi ce-va, la ce ne potemu oprí si noi romanii ardeleni, apoi aceea nesmintitu este solida ritate a de ferru, care conduce pre sasi, acosta mana de poporu, in tote actiunile loru politice pentru sutienerea si aপরার intregitati loru. In astfelu de momente, intre sasi, inceta, se esileza tote personalitatiile, venararea de interesse pticulari etc., cari la noi, mai cu sema asta-di, dorere, le afli cu redicãta. A si-incarnã acosta solidaritate, pentru romanii, nu este stricãtiosa; dar' a urmarí si calile intunecate si modurile lasie ale politicei sasesci, pentru noi, nu este numai pre rusinatoriu si degradatoriu, ci pote fi forte stricãciosu. — Romanii numai prin o politica nationala, prin o tienuta resoluta si solidaritate firma potu fi respectati, potu ajunge la ce-va. Circumspeti'a si particularismulu sasiloru, de la 1848 incoce, cumplitu se resbuna, si acesta resbunare cresce d'in deceniu in deceniu. Ce e reu, trebuie se si-dee preste capu. Sasii o vedu si o sentiescu acest'a pre bine, altu cum diu n'ar

candu ar' poté, numai prin efectulu presiunii, se se urce pre aceea-si cale pre care a urmatu o ap'a licuida spre a descinde in acestu punctu. Acosta obiectiune fiindu remasa pana in acestu momentu fãra respunsu nu potemu aderã pre deplinu la sistemulu celu nou alu esplicatiunei fenomenulu vulcaniloru, sistemulu datu de fisica si mecanica.

Vomu aplicã acum aceste notiuni generale la casulu pticularu ce ne intereseza, adeca la Vesuvu si vomu face o aruncatura de ochi asup'a principaleloru eruptiuni alu caroru teatru a fostu acestu locu celebru, de la prim'a manifestare a vulcanicitatii sale pana in momentulu actualu.

Nimicu nu facuse a se prevedé acosta catastrofa, candu isbučni, in anulu 48 alu erei nostre, eruptiunea Vesuvului, care fũ cea d'antãiu si cea mai teribila d'in tote. Lipsescu detalieri positive sciintiei asup'a impregiurariloru, cari insocira prim'a eruptiune a Vesuvului.

Totu ce se scie, este că innainte acestei epoce, Vesuvulu, proprie disu, nu esista. In loculu seu se affa o colina numita S o m m a, pre cari Romanii cei bogati construisse multe case de placere. Eruptiunea Vesuvului, care isbučni fãra de veste pre Somma, formã prin gramadirea sfarimaturiloru, cornulu de tufu si de petre ca bureti cari constitue Vesuvulu actualu. Tota lumea scie că acosta eruptiune facu se dispara sub petre si sub o pulbere că pamentulu trei orasie: Herculatum, Pompei si Stabies (asta-di Castellamare), precum si mai multe sate de pre langa Neapole.

Cã documentu istoricu nu se posede asup'a acestui faptu importantu d'in istoria Italiei, de catu epistol'a lui Pliniu celu june, narandu mortea unchiului seu, Pliniu naturalistulu, care perf' asfixiatu pre tiermulu de la Stabies. Acosta epistola a lui Pliniu celu june a fostu citata si reprodusa de mii de ori, de-si ea nu dice si nu ni areta nimicu asup'a impregiurariloru cari presidara la teribilulu fenomenu d'in anulu 79.

Pliniu celu june vorbesce de eruptiunea Vesuvului că unu adeveratu retoru, că omu care n'a vedutu nimicu seu care n'a potutu vedé nimicu. Tacerea sa ne siliesce asta-

face spume; vedu caderea, sentiescu perderile loru, urmãrile neevitabili ale „circumspetiiei gretiose si a particularismulu" crassu, de cari rele, prefacute in carne si sange, au fostu domniti de mai 700 anni facia cu tote guverniele si natiunile nesasesci d'in Austri'a d.r' greu si-mai potu curati sangele, de si, pote, ar' vof.

Programulu primitu de adunarea de la Mediasiu, este documentulu celu mai eclatante despre circumspeti'a si particularismulu sasiloru — si altuce nimicu. Ba, unele puncte ajungu supremulu ridiculositati, altele alu efrontãrii, era tonulu intregulu programu, pare că e a unei natiuni de millione si nu de 170,000. Intregu programulu consta d'in trei parti si 24 puncte, unele mai incurcate, altele mai intunecate, unele mai chiare si numai trei precise; tote la olalta inse voru se repare si se intaresca statulu sasiloru d'in Ardelu si se lu-faca catu se pote mai autonomu si independente in frunte cu comitele supremu, ca regespresiedinte. De nu se va face numai decãtu dupa placerea loru si in intielessulu aceluora 24 puncte, apoi amaru si perire guvernulu si totoruru nemuriloru nesasesci, astfelu suna la cod'a programulu. D'in acele trei puncte precise de efronteria sasescã, unulu e acestu-a: „Deputatii dietali sasesci si voru tiené de cea mai mare detorintia a inlaturã cu totulu urmãrile rãtecirii (!!) demne de deplansu, care a sedusu diet'a d'in urma, de a vate-matu drepturile urbariale ale natiunii sasesci facia de dominiile Salisce Talmacio si Branu." Ala duoilea punctu: „Impartirea seu organizarea fundulu regescu compete numai universitatii natiunii sasesci." Alu treilea: „La aducerea de concluse despre administrarea si intrabuintiarea averei nationale e ertatu a participã fia carui membru alu universitatii natiunii sasesci, dar' acosta numai incãtu este reprezentante alu co-possesoriloru a acestei averi." Tienete romane! Aceste sunt precise si le si pricemu, dar' nu potemu pricepe unu altu punctu, de nu cum- va trebuie se lu-pricepemu sasescu:

„Dorimu egal'a indreptãtire a totoruru natiuniloru d'in tierra si respectarea aceluora-a," si totu-si dupa insu-si a loru programu in Fundulu regiu neci nu sunt altu ce, decãtu numai sasi, tierra sasescã, universitate sasescã, avere sasescã, natiune sasescã, tote sasesci si ale „natiunii" sasesci; pre cei 200,000 romani, bagu sema, i-a sufiatu Krup-Bismarck la elu sub caciula.

Duoe puncte d'in programulu loru aprobamu si noi: Revisiunea legii despre nationalitati, necrutiaarea speselor pentru esoperarea unei administratiuni bune si prompte prin sporire de poteri lucratorie, si revisiunea legii despre justitia, că se nu obvina casuri, că in Sabeau, unde sasii, facura banditu si taciunariu si aduceau intre patru pusce de gendarmi si 10 biciuri de padurari lacomi pre acelu romanu seracu, care, că se nu inghietie, aducea vre-o doue uscature de pre josu d'in padurea orasiului, averea comuna, si nu numai a sasiloru.

Cã programulu sasiloru etc. este asta-di, unu actu de cea mai mare ingratitudine, ba chiaru efronteria, ni-a attestatu tote foiele guvernamentale, candu dicu, că sasii au fostu

di a relace, prin inductiuni laboriose, istoria unui faptu naturalu pre care ar' fi trebuitu se ni-lu espuna cu precisiune martori oculari.

Orasiile Pompei si Stabies fure ingropate sub unu stratu de petricele porose aruncate de Vesuvu, stratu care represinta in termenulu de midilocu o inaltime de cinci metri, si care fuse urmatu de unu stratu de pravu (cenusia) care n'are mai pucinu de 7 pana la 8 metri de inaltime. Gramadirea acestoru petre si a acestoru materie pulverose acoperí cu deseversire in timpu de doue zile, Pompei si Stabies.

Cãtu despre Herculatum destrugerea sa avu o alta causa. Amu disu că vulcanii arunca adesea torente de vaporu, cari se condensa si recadu in forma de ploia. Acosta s'a intemplatu la eruptiunea d'in anulu 79. Torante formidabile de vaporu de apa esti d'in pantecelã vulcanului, cadura in forma de ploia ferbinte pre costele lui Somma, formandu unu adeveratu riu de noroiu. Herculatum, asiediatu chiaru la piciorulu lui Somma, intre munte si mare, se affa in calea acestui munte spaimentatoriu. Elu fũ inecat sub apele sale ardietorie si noriose. Massa enorma de pravu si de petricele vulcanice, cari esiau in acelu-a-si timpu d'in fundulu abisuriloru muntelui, compunea o materia licuida, unu torentu de apa si de pamentu care inecã nenorocitul orasiu sub o grossime de 20 metri de noroiu. Acestu noroiu, intarindu-se cu timpulu, sferst prin a inveluf Herculu num cu unu stratu grossu, ceea ce face desgruparea sa asta-di forte dificile.

Trebuie dara a deosebi modulu de distrugere alu Pompeiei si Stabies de acosta alu Herculatumului. Cele doue d'antãiu orasie fura acoperite numai print'o cadere de petricele si de pravu, cea d'a treia fũ inecata sub unu oceanu de noroiu. Acum'a se pote esplicã cum, in eruptiunea Vesuvului d'in anulu acestu-a, tota tier'a d'in Neapole si stradele acestui orasiu au fostu acoperite de o pulbere vulcanica seu de cenusia, ai carei locuitori vedeau cu terore marindu-i-se grossimea d'in momentu in momentu. Fenomenulu d'in norocire, n'a avutu nici o alta urmare.

*) Vid' Nr. trecutulu an „Fed r"

ei mai bine laptati cu privilegii si libertati si sunt pana astazi cei mai gulguti si totu-si injura si amenintia, se aera si calomnieza. Viper'a totu vipersa remane si me mira la guvernulu numai acum s'a desceptatu si s'a convinsu lespre amagirea sa cumplita facia de acesti adoptivi ingrati, ca-si sasii totu-de-una au amblatu cu piscia in straitia, au fostu falsi patrioti, au traitu numai pentru sine si in tote tempurile au gravitatu cãtra Berolinu, si acolo au lucratu in contra Austriei si poporelor ei. Au dora jubilarile sgomotoase, representatiunile la Bismarcu, dupa trantirea Franciei, se-au provocatu tristeti'a si inca in Austri'a neutra la ?!

Caracteristicu : sasii, daca guvernulu la iminent'a organizatiune a fundului regiu, nu va face si lucrã dupa voia lor, voru fi cei mai nedumeriti oppositionali, dar' pentru acea sunt si remanu aperiarii, binevoitori si spriginitori acestui guvernulu. Ridiculosu : sasii a mîntia cã voru restorna lumea cu ai lor 10 deputati, adeca nu 22, cu cãti au potutu fi fericiți a se falf de vre-o 3 anni, cã-ce 12 sunt ai romanilor si nece cã voru mai lasã sasiloru. Supremulu ridiculositãtii : sasii asemena adunarea loru de la Mediasiu cu Rãtlii alu Svitieriloru. Dar' oine a fostu vampirii, cine tiranii loru, de ce sclavia au scapatu, ce jugu au scaturatu, ce sange au versatu, prin cãte suferintie au trecut pentru recascigarea vre-unui dreptu rapitu seau a existentei nationale?!? Nerusinare, impertinentia de sta si pamentulu in locu! Dora pentru cã preutii si protopopii romani numai indopa capãii apostoliloru lui Luther, pentru cã si blociloru li ertatu a cercetã scolele si a escelie, seau dora pentru cã numai este, cum a fostu in 1715?!?

In fine, sã resumemu, ce au avutu sasii de scopu cu adunarea de la Mediasiu si cu programmulu ce au compusut acolo? Apropiandu-se organizarea fondului regiu si sentiendu sasii, cã guvernulu va trebui sã lucre dreptu si dupa calea adeverului, se framenta a ingrenã si, de se pote, a impederã d'in tote poterile acesta nesuintia nobile, acãsta opera de multu sentita si neincungiuratu necesaria. Seau vedindu pornirile romaniloru ardeleu, sasii prin o sucitura strategica, voru se ajunga era in siaua, se amagesca si se deã adunarii loru puterea cunoscutu lumina insielaterie. Dar' fia destulu; noi i cunoscem, atãtu-a ni e destulu si ne bucurãmu, cã i conosci si acei-a, cari nu i-au conosciutu, cã conosci ungurii, pre cari assemenea totu-de-un'a i-au amagitu si insielatu.)*

Scimu, cã guvernulu assemenea i conosci si i va silã sã se arunce masc'a, sã ẽssa de sub viziru si apoi atunci sã arete cine sunt fi ce voescu.

Guvernulu nu se va lasã a fi sedusu si amagitu si la organizarea fundului regiu, va considerã cã intre 170 000 sasi sunt 200,000 romani cu assemene drepturi si libertati, de si asta-di s mulse, schimbonosite, va considerã cã romanii sunt mostenii acelu pamentu, cã n'au falsificatu nece odeniora nece unu docu-

*) Asiã! Ba i-a cunoscutu si se cunoscu bine, cã-i acesti frati de cruce impreuna a impilatu pre romani si cerca a-i mai impilã. Red.

Eruptiunea vulcanica d'in anul 79, care fũ asiã de teribile, aveã sã fia urmata de multe altele. Aceste d'in urma inse presentara o diferentia essentiala, in ceea ce privește produsele emanate d'in crateru. In 79, Vesuvulu nu dedese nici o curgere de lava, totulu se marginise la aruncaturu de petre, de pravu si de apa. Lavele nu au aparutu de cãtu in eruptiunile posteriore.

Primele lave se aretara in eruptiunea d'in 1026. In 1500 se manifestã o mare eruptiune, care aruncã materie pulverose in abundantia. Craterulu remase in repausu absolutu pana la 16 Decembre 1631, epoca la care se reaprindu de-o-data. Muntele avasese timpulu a se acoperi cu paduri si pasciuni, in care pasceau chiaru animale. Tote acestea fure fara de veste aruncate in aeru sãu consumate. Siẽpte torrente de lava ce curgeau d'in crateru acoperira mai multe sate. Chiaru pre aceste lave fure reconstruite satele ce pãrta numele Torre dell' Annunziata, Torre del Greco, Resina, Portici, etc.

De la acẽsta epoca rãru trecura diece ani fara cã Vesuvulu sã nu deã semnu de vietia. La 27 Februaru 1730 craterulu se redicase pucinu cãte pucinu prin abundanti'a materielor auterane, astufelu cã verfulu seu formã unu locu planu. La 15 maiu 1737 noua eruptiune cu curente de lava. La 2 decembre 1754, craterulu aruncã bolovani de lava de 4 metri de diamstru.

Eruptiunea Vulcanului d'in 1766 durã noue lune, si lav'a formã unu lacu mare de materie topite. Aspectulu craterului erã atunci remarcabilu; elu formã unu conu, si d'in acestu feliu de cosiu scapau gazuri, flacãre si șgura; in base esiau materie lavice in fusiune. Ambasadorulu Engliterei, Hamilton a publicatu carte forte curioase represintandu starea Vesuvului in timpulu eruptiunei d'iu 1766.

Eruptiunea d'in 1766, care a fostu asemena reprezentata si descria de Hamilton fũ remarcabila prin marea cantitate de lava ce esiã din Vulcanu. Vesuvulu, departe de a scãde d'in inaltime, se redicã, in timpulu acestei eruptiuni, cu 185 picioru. La 20 octombriu, lav'a si-deschise o esire la o suta pasi pre d'asupra vechiulu crateru.

Eruptiunea d'iu 1794 fũ prea violenta, pentru cã ea se manifestã de doue pãrti ale muntelui, si pentru cã lavelu

mentu publicu, si au fostu totu-de-un'a sinceri, fideli aperiarii ai patriei si tronulu si in urm'a acestor considerante guvernulu condussu de dreptate nu va potẽ tienẽ pre sasu mai bunu cã pre romanu, nu va suferi in Ardelu unu statu sasescu separatu cu dieta si cu eloti romani; si atunci apoi, fia guvernulu convinsu cã prin dreptate primulu passu de aprppiare amicala va fi facutu, si unu punctu principale alu cestiune i ardelenã va fi deslegatu.

Valeriu.

Avertementu.

Luandu in consideratiune, cã mai multi domni frati preoti, si alesi tovaresi invetiarii, onorandu-me cu prenumerationile loru la manualulu meu de geografia per (1 fl.) „unu esemplariu“; intempinãmu de amendoue partile spese, secature postale pana preste uritu; asiẽ am vedutu de trebuintia acestu comunicatu: pentru care me rogu a fire primitu in colonele pretiului organu publ. „Federatiunea“.

Pentru cã se fia inveti in venitoriu — mintea de apoi a romanulu — producemu la lumina quasi unu feliu de testis temporu, ce feliu de favoruri infrunta la noi literatur'a sbiciuita, chiaru si d'in partea ce se dice: comunicatiune; sã urmeze dara unu casu, si sã te cuprinda mirarea:

D. N. N. ne provoca prin epistola cu bani (1 fl.) pentru unu esemplariu; epistol'a este cu bani, asiẽ la pasulu antãiu, l'a post'a loculu se respunde numai decãtu portu francu 18—20 cr.; cade la manile nostre, respundemu epistolariulu 5 cr.; va sã dice sticulu antãiu, ¼ in vântu = 25 cr.; sticulu alu doilea si mai diavolescu; carteci'a se invelue in patru pei, se lãga cu siẽpte acie, se acopere in peceturi — de Kreuzband nici pomana; pentru elemintele dusmane papirului intre romanu nostri, preste totu post'a: teleg'a desmatiatã; astfeliu iscalindu biletulu de povara (6 cr.), papiru, cãra, acia 4 cr. minimulu; prenumerationile primesc naturalmente nefrancatu; cã apoi mai una-data sã respunda 18—23 cr. porto, si 10 cr. tassa; cu alte cuvinte una carticica nevinovata — pretiu 1 fl. — de se misca de acasa pana in vecini pre post'a Ungariei si respundẽ preste totu cifrele in sãru 20 + 5 + 6 + 4 + 33 cr. 68 cr. de la l. s. e. r. m. a. n. a. c. a. r. t. e. tiparita de rendu cu 20—30 procente si venduta la diu'a lui „siohanu“, cum difu satumareni, venduta cu globa postala 68 cr. la suta, rabatele 25% pentru librari etc. — apoi pune-ti pof'tã in culu.

Biletele de corespondintia, ori avisele postale, ce e dreptu, usiorãza secaturele, dar' nedreptatea: tass'a enorma de la 1 fl. totu romana.

Eata deci, se impucinamu atari inconveniente, apoi cunoscendu si d'uritu publiculu de a scrie epistole, prenumerationi, mai bine platesce 1. fl.; asiẽ ne am adresatu la unu mosi, frati, fosti colegi, discipuli, librari (in parte si avisati) cu redicat'a, cã onoratulu publicu sã-i fia spre indemana (fara sã infrunte portulu) — de acasa, d'in vecini, dat'a ocazione.

Mai remane se insiramu numele stimatiloru coles-

esira cu abundantia prin aceste doue crepture. Ele curgeau cu fluiditatea apei. Orasiulu Torel de Greco fuse aprupe distrusu. Acest'a este apoi sãrtea care amenintia totu-dẽ-un'a, la priedorele conulu vulcanicu. La fia cari cincispredece sãu doue-dieci de ani, o buna parte d'in orasiu este arsa sãu resturnata. Dupa acestu evenimentu, locuitorii reviu si reconstruescu casele pana la o viitoria intorcere a unui asemena evenimentu.

La 29 iuliu 1799, o eruptiune aruncã la o inaltime prodigiosa colone de vaporu si de gazu.

Eruptiunea d'in lun'a octombriu 1822 a remasu celebra in istoria Vesuvului. Masse de lave se scursera pana in mare, prin mai multe deschidituru cari se facura in lungulu costelor printr'unu potopu de ploia si de nisipu, cari acoperira tota valea Neapolei.

Alte eruptiuni mai multu sãu mai pucinu importante au avutu locu in 1834, 1839, 1848, 1861, 1866, 1869. Spatiulu nu ni permite de a intrã in nici unu detaliu asupra evenimentelor, cari au caracterisatu aceste d'in urma evenimentu.

Vomu dice numai cãte-va cuvinte asupra Observatoriulu sciintificu alu d-lui Palmieri, despre care a fostu in mai multe ronduri cestiune in relatiunile pre cari diurnalele le au publicatu asupra eruptiunei vulcanice actuale. Aci este unu dreptu omagiu de datu savantulu neapolitanu alu carui devotamentu lu admira totu lumea.

Amu scandalisã pote multu pre republicanii d'in Franci'a si d'in Itali'a, dara suntemu siliti de a spune, cã Observatorulu Vesuvulu, acẽsta opera de sciintia si de progresu, este creatiunea unui rege, ce-va mai multu, a unui Bourbonu, si mai multu inca, a acelu Ferdinandu II, a acelu rege Bomba, a carui reputatiune de obscurantismu si de ignorantia rutinaria este unu faptu vulgaru. Ori cum ar' fi, regele Neapolului, Ferdinandu II, avũ meritu de a fundã Observatorulu Vesuvulu, si de a chiamã pre d. Palmieri la postulu de directore alu acestui stabilimentu, fara rivalu dre lume prin originalitateã si importanti'a sa.

Edificiuulu forte elegantu, si de o mare regularitate ar-

tantu culoculu depositeiloru, pentru orientarea acelor domni, cari dorescu a primi manualulu respectivu: S. Balintu pentru Abruzzi; Dr. At. Marienescu, p. cetatile montane; G. Papa la Eriu; V. Papu, Selagiu; At. Cotofin, Chioru; G. Vasileviciu, P. Vela, I. Cristianu, P. Mihutiu, G. Ardeleanu, G. Dringou, Bihãria; V. Catoc'a, Baimareni; Ig. Sabo., Satu-Mariu; G. Marchisiu, Codru-S.; G. Lazaru, Carci. — Sim. Deseanu G. V.; Geor. Secula, Gr. Popu Zarandu; G. Ardeleanu, (Timisor'a), I. Damsi'a I. Tuducescu, Traianu Kõvári, comit. Timisiu; S. Botisanu, Marãmuresiu, I. Velovanu, Caransabisiu; librariulu Maura Kohn junior, Aradu.

Aci va fi loculu mai potrivit, sã profitamu a sprime generalmente on. d. d. colectanti multiãmita ferbinte, si stringere de mana fratiesca pentru nobilulu loru spriginu; era acei domni, cari d'in cause bine intielese la noi au intardiatu a ni respunde pana asta-di cadinti'a, i rogãmu, semel pro semper, sã nu slãbãca d'in detorintia cavaleresca.)*

Va fi totu la rondulu sãu una-data, sã spunemu cumcã: a) ni-amu insemnatu bine, si amu luat cu placere si multãmintia feliurite observatiuni in publicu si privatu facute pentru manualulu de Geografia, la tempulu seu vomu usã de ele. *)

1) Rogu onor. Red. a tramite nr. acestu-a a „Federatiunei“ d. respectiv, unii pote neprenumerati, pre cheltuielile mele.

2) Disseramã, cã vomu usã la tempulu seu de feliurite reflexiuni si observatiuni derivate tote d'in sentiu nobilu; scaderile statistice, topice etc. tote le vomu emendã; avemu inse unu pasu delicatu d'in partea stim. recensoru'a pretiunei „Albine“, care in locu de alu emendã, mai bine voimu alu rectificã.

De la „Albina“ ni se imputa pasulu in Mappa: Marginile ungurene, si pentru ce nu Marginile romane banatice? cu unu feliu de banuã, cã si cum noi adeca, sãu amu fi fostu siovaindu pentru asprimea censurei unguresci, sãu ni-ar fi trecut d'in vedere nimbulu natiunalu, ce detorim Banatulu Romanescu; da, asiẽ se pare, privindu lucrulu in fuga, cu tote cã in adeveru — dela carta, sã deschidemu in manualu pag. 91 — singuru se justificã pre sere:

a) La loculu de sub intrebare este vorba de marginile militarele Regatulu Ungariei, si nu de cutare au cutare regimentu, era acum este sciutu, cã Ungaria cã atare are numai un'a margine militãre, precum Croatiã cealalta — in acea margine, cã si in intregu se cuprindu (partil-) 5 regimente, intre cari si celu romanu-banaticu, serbescu (iliricu) si germanu, decãtu prin parte (reg. rom. ban.) nu este cu potintia a exprime intregulu (confinie de la Titelu pana la Ardelu.), era regimentulu, ce l'am avutu cã atare, adeca regimentulu Romanu Banaticu l'am numeratu cu tota simpãtia la loculu sãu in manualu.

b) La noi in tiera poliglota, numele tieriei Ungariei nu involve si nationalitatea; asiẽ sã dice cine-va austriacu, ungerenu, ardelenu, fara cã sã fia nemtiu, maghiaru, sãu romanu; nu asiẽ cu stãtele monogote: italicu, talianu, galicu, acolo numele tieriei, este sã fia si marc'a nationalitatii.

c) Cu atãtu mai virtosu, cã ungerii se numescu pre sene maghiari, tier'a Maghiaria, si noi romanii ne facemu a nu-i scã; ci li difcemu, cum li difce tota

chitecturala, se ridica pre unu platou departatu abie de doui kilometri de basa conulu Vesuvulu, si la 20 kilometri aprupe de Neapole.

In sal'a primulu etagiu se afla, in midiloculu unui sãru de termometre, barometre si electrometre, remarcabilulu aparatu imaginatu de d. Palmieri, si cari prin derangiarea unui acũ suspendatu in aeru, areta pre unu cadranu miscarile, deviatunile solului si sensulu acestor deviatuni.

Se intielege cã la distantiã de 2 kilometri de la basa Vesuvulu miscarile solului, adeca cutremurele de pamentu in miniatura, sunt dese. Aculu aparatulu d-lui Palmieri este dora mai totu-de-un'a agitatã. Extrem'a sa agitatiune incãla cãte o data apropiarea marilor fenomene vulcanice.

In acestu cabinetu de fisica d. Palmieri, care e profeso. u de fisica la Universitatea d'in Neapole, petrece mai multe dife d'in fia-ce septemana, in timpulu ordinaru, si stabilescu aci in difele de periculu. Aci reside elu in acestu momentu si se acie cu cãtu curagiu si cu cã admirabile resolutiune a remasu la postulu seu in momentulu celu mai pericolosu alu ultimei crize vulcanice, atunci candu lava, prin radicatiunea caldurei sale, arsese, la ore care distantiã, arborii ce incongiura Observatoriulu.

Afara de instrumentele de cari vorbirãmu si cari constituie fondulu ordinaru alu unui cabinetu de meteorologia, d. Palmieri a strinsu o colectiune forte curiosa de tote miueralele aruncate de Vesuvu. Se vede acolo mic'a, granite, porfire, basalte, trachite si tote mineralele, cari parã a compune cart'a de probe a vulcanulu vecinu.

In Itali'a, art'a nu perde nici odata drepturile sale. In vestibulu si pre scar'a observatoriulu se vedu busturile savantiloru ilustri d'in diferite tiere. Archimede, J. M. Porta, Galileo, Franclin si Volta retraescu in acestu templu alu sciintiei ziditu in sinulu unui desertu.

„Pressa.“

b) La întrebarile dese, ore avem mapa și mai mare??
 răspundem: avemu g'ra pentru tipariu acum de trei ani,
 marmă de 1 metru, dar' d'iu lips'a cheltuielilor, jace
 în c'ontinut a c'ia n'a t'ională. 3)

c) Cu punctul alu doilea, am răspuns, și la întreba-
 rea a trei', o'e pune-vom ori ba sub tipariu în estu anu
 „Istori'a Romanilor“?

În foia înse multiamita și pentru sentimentele de
 simpat'hia, literile de gratios'a complacere, partinirea
 publicului; multiamimă par expr'es a) pentru par-
 tinirea materială, (în prumutu) privată, de
 la una mana amica, în școl'a noastră nu se spune numele,
 se scie cumcă Cichindelii romani nu dispun de capitale, b)
 domnilor respectivi d'in Vien'a, cu tre'ba c'orectur-
 ei, și a garan'tiei; multiamita și on. redactiuni ro-
 mane, cari au luat' lotitie magulitorie despre carticic'a
 noastră, până și d'incolo de Carpati.

Beisusiu, în iunie 1872.

I. S. Selagianu,
 prof. g.

Orestia, 12. iunie 1872.

On. Red. ! Cu bucuria vinu a ve înconștin'tă că ro-
 manimea d'in scaunula nostru, condusa de brav'a și zelos'a
 sa inteligentia, felosindu-se de dreptul său cellu mai subli-
 mu, a grabitu și sa înscrisu în list'a celloru îndreptat'fi la ale-
 gere. Astfelu stamtu g'at'a, sute și sute, asceptamtu numai
 șemnalulu, devisi'a ce o va statorf natiunea întrega în congres-
 ulu ei și apoi pornimtu mana în mana, resoluti și constanti,
 cu unu cugetu cu o sentire, la implinirea detorintiei nostre.
 Victori'a pentru scaunulu nostru este sigura.

Numai duoe dorintie am avé, un'a, că toti fratii nostri
 romani ardeleni, fără amenare să se inscrie între alegu-
 tori, că astfelu să simu toti, Ardelulu întregu, pregatiti pentru
 pasii viitori. Sè nu aiba urechi pentru amagiri, seduceri și
 plevé; numai și numai că romani să cugete, ca romani arde-
 leni să lucre, și apoi atunci vomu vidé, ce va alege de batjoc-
 urile și minciunile sasilor și ungurilor. A dou'a: că se simu
 îmbucurati a aud' și cet'î cătu de curundu provocarea pentru
 adunarea generală română la Alb'a-Iul'i'a, că se șcimtu în cotro
 sè o luamtu și sè nu stamtu ametit'fi, că apoi în urma sè nu ni
 trantimtu capulu de parote. Vomu vidé!

Unu romanu.

VARIETATI.

*(Miscaminte electorali.) D'in Sa-
 biliu se scrie, că alegerile deputiloru dietali pentru ora-
 siulu și scaunulu Sabiiu se voru face în 28, 29 și 30 iu-
 niu, și anume scaunulu va alege în 28 și orasiulu în cele-
 lalte duoe dille. Votisarea se face prin una șiedula pentru
 ambii deputat'fi. Realegerea a mbil'oru fosti deputati de
 abit' pote suster'f indoiela, unanimă înse nu va fi... — În
 St. Miclausiulu-mare s'au înscrisu 1780 alegatori,
 d'între cari 760 nationali. Candidatul partidei na-
 ționale române este d. Engeniu Mocioani; celu guvernă-
 mentalu d. Vincentiu Bogdanu și alu stangei d. Ionu Ro-
 way. Proșpectele, sè d'fice, ar' fi egale, gemanii înse, care se
 tienu de partid'a stanga, au de cugetu a se un' cu alegu-
 torii nationali.

În 18. iunie se voru țiené alegerile în cetatea Ara-
 du și cottulu Cinadiu; în 19. în cottulu Temisiu,
 Carasiu și Torontalu; în 24. în cottulu Ara-
 du, și orasielu Giul'a și Sz. Somlyo; în 26. în cottulu
 Bihoriu și Carei-Mari; în 27. în cottulu Bi-
 chisiu, în 29. iunie și 8. iuliu în cottulu Dob'ca';
 în 1. iuliu în Zelan.

Pre cum se vede dara, alegerile de ablegati, în cele
 mai multe locuri de preponderantia română, sunt înainte
 usiei. Fia deci pregatitu fia-care alegu-riu romanu și im-
 plinésca si-detorint'a ca romanu, fără șiovalre și neclatinatu,

Europ'a (Ungaria); d'inte pentru d'inte; pre cam
 ne cinstescu și domialoru cu: rumén, rumuny, oláh;

d) Éra apoi și legile ermeneutice slabescu ce-va d'in
 conceputulu acestu-a un-guru, un-gurénu; un-
 garicu, hungaricus, paralelu cu un-guru,
 un-gurescu, hungarus.

e) Prin urmare la noi nu suntenu gingasi cu cuven-
 tulu acestu-a un-gurénu. asé am invitat' si de la ștramos,
 fia în hispania. istoria fia la poporu; metropolitii Romani
 șe d'fiau în Ungro-Vlahiet. id est us-gurénu-romani, că pri-
 nati a tota Ungro-Vlahiet. fara că sè banimtu a crede a
 șe un-ielge sè fia fostu archierei un-guresci,
 chiaru asé cantu babil'ele nationali: un-gureanu, moldove-
 anu munteanu, fara că è e-prime conceptu geneticu,
 c'umăi politicu și topicu etc. cu tote aceste
 an-tu-nu gingasi și descăni în sentimentele nationali; deci
 n'at'of a ne șduce prin șcritori ștraiu, ni se întșpia,
 dar' sè d'fice d'iu sentimentele na-
 ționale române, veteraniulu lui Vulcanu,
 șe șe ș'ca ș'ri nu șe pot'at juris habere

ș'ca ș'ra ab-dare sè fia, cea d'aut'ia conferentia a
 puș'c'aroru romani, anu quasi provocata d'in Bisiu și
 șe ș'ca ș'ce șe n'ereu; sèu sè ba multu doritulu congresu,
 și se voru șeleg' multe rane ale școl'eloru poporali și gim-
 nasiulu române.

votisand'u pentru candidatul de sange și sentimentele
 némului seu romanescu. Tempulu e scurtu, șe cere deci inti-
 elegere fratiesca între fratii de unu sange, resolutiunesiconstantia,
 și atuncinesmintitu vomu trece cușosemnele victoriei sub arculu
 triumfale. Unu momentu perdutu prin lasia trandavire, una
 clipita neșsea prin vorbe vermose, potu fi de urmări triste,
 stricatioșe, potu trage dupa sine d'ile și anni, ba chiaru și
 vietia de amaru și tanguire și grea va fi pocaint'a și
 d'incolo de mormentu!

*. (Activi ate în comitatulu Hune-
 diorei) Clubulu nat. rom. d'in Dev'a au primitu princi-
 piulu de activitate și prin urmare decise a alege deputati. D.
 Piposiu, fostu comite supr. Zarandului fi acelatatu de can-
 didatu alu unu cercu elec. Mai multe în nr. viit.

*. (Numerulu 19 în viet'ia lui Piu IX.)
 În foia șesericăsa de Salisburg'i'a se afla urmatori'a com-
 pușetiune despre însemnetatea numerulu 19 în viet'ia lui
 Piu IX: „Papa Piu IX, — se d'fice în numit'a foia — s'a
 nascutu în anul 1792; aceste patru cifre adause la-olalta
 ni dau rezultatulu 19. Elu fi șant'itu de prentu în 1819,
 cari cifre adunate ni dau éra-si numerulu 19. Piu IX. fi
 apoi alesu de papa în 1846, rezultatulu adițunii acestor
 cifre încă e 19.* Va se d'fice, cele mai însemnate trei mo-
 mente d'in viet'ia șantului parinte coincid'u, că prin moine,
 în numerulu 19; numai anul, în care infallibilitatea șan-
 tului parinte s'a redicatu la dogma creștinesca, face escep-
 tiune de la acéșta coincidintia, și acéșta pote d'in impre-
 giurarea, că este nenaturalu și absurdu a d'fice, că unu omu
 fia elu și papa, este și pote să fia intallibilu. De altmintea
 șantulu parinte se afla acum în adunci betranetie — și
 vomu vedé minunea coincidintiei și mai apriatu, că-ci șum'a
 cifreloru șe compun' anul încă este 19.

*. (La afacerea coconei Kovács.)
 Diariulu „M. P.“ comunica, că în furtulu de 40,000 fl.,
 comissu de cocon'a Kovács în cas'a ministrului Bitto, este
 compromitatu și unu șupralocotenente husaru c. r., care încă
 în 1. maiu fi în Gratiu areștatu și transportatu la judeca-
 tori'a d'in Bud'a. Acéștu officieru adeca întru atatu-a este
 șuspicionatu, încátu elu, înaintea întemplării furtulu, a
 traitu în relaționi amicale cu Anna Németh, cea mai intima
 amica a șioarei Kovács, și s'a consultatu și elu cu cei-lalti
 despre ajungerea nobilelu scopu. Ba, e verosimil'u, că d'in
 banii furati a primitu 1000 fl. fiindu că înainte de depar-
 tarea sa, s'a șcuturatu de tote detoriile și sa înbracatu de
 josu pana șusu.

*. (Primirea ministrilor în Clusiu.)
 În 12 iunie șer'a sa arangiatu luminatiune șplendida; con-
 ductulu a romassu d'in caus'a ploiei. În 13 iunie a. m. mi-
 nistrulu șesiedinte prim' autorit'ate și șeputatiunile gratu-
 latorie. Metropolitulu gr. cat. Dr. Ionu Vancea încă a șositu
 în Clusiu șpre șelicitarea ministrilor. Metropolitulu gr. ori.
 Andreiu b. Șiagun'a n'a potutu veni d'in caus'a morbuli, fe-
 licit'a înse prin o șciresore cu cuvinte caldușose pre mi-
 nist'rii în Ardelu și și-șprime șareea de reu, că e impedeca-
 tu de morbu a se șpresent'a în persona. În 14 iunie d. m.
 minist'rii, cu unu trenu șeparatu voru reintorce la Pest'a.

*. (Prim'a alegeré) de deputatu dietale pen-
 pentru șesesiunea viitoria sa facutu în Arabona în 13 iunie
 a. c., alegendu-se șessorulu Iuliu Kautz.

*. (Unu a d'everatu parinte șufletes-
 c.) Episcopulu Șcepșusiu a emisșu unu șerculariu, în care
 șuatuesce șreotiloru șei se ajute pre cei miseri și nepotin-
 ciosii și fiindu că neci iei totu nu potu face acéșta, a dis-
 pușsu, că fia care prentu mai miseri se capete pre anu
 2—300 fl. și fia care capelanu 70 fl. asié încatu episcopulu
 d'in pun'g'a sa șpropria ajutu clerulu său mai șeracu pre
 anu cu 10,000 fl. Pentru șreotii ajunși la nepotentia prin
 etate șeu morburu, încă în anul 1872 a facutu asemenea
 dișpoșitiuni.

*. (Congresșulu agromonicu) se va
 țiené estu-anu în Danzig de la 26 până la 29. augшту. Ob-
 jectele ce voru veni la șebatere sunt urmatoriile: Cladirea
 de drumuri și bani pentru șiosșele. Nerecompensarea instruc-
 tuunii publice. Bancnote și bani de hârthia. Parteciparea
 lucratorilor la șescigulu întreprinderilor. Cășsa pentru
 ajutorarea lucratorilor și pentru iualidi. Politic'a ca-
 litoru ferrate cu șeșbita șrivire la conșurinti'a d'ifenteloru
 pachete și alte greut'at' pre calea ferrata, șprecum și la d'ue-
 rit'ae șisteme de tarie. Cultivarea și mai șeparte a dreptulu
 comercialu, șeu primirea lui în dreptulu de obligatiuni. În
 fine alegerea unei deputatiuni permanente pentru conducerea
 așcernorlu în anul 1873.

*. (Descoperire achilologica.) Pre șesier-
 tutulu (pușta) Baraciu așpre de D. Földvár în Ungaria s'a
 adatu, la șaparea unei vinee a d. Ludovicu Dereskei, duoi
 arcatori de miliuri romani. Ambi acéști ștaipi au o lungime
 de 8 urme. Unulu porta iscripșiunea numelu impera-
 torului Maximinu Veru și a fiului seu (235—238 d.
 Chr.); celu-a-ialtu numele imperatorului Deciu Trajanu.
 Afara de acéșta unulu mai porta încă și numele șasteloru
 „Maximianu“, cari au fostu, se vede, în apropiarea vinei.

Șcri electrice.

Florenç'ia, 12. iunie. Diariulu „Na-
 țione“ anușcia, că șonșulii Austriei și Șpaniei
 ar' fi înconșcintiatu pre Antonelli, că între impre-
 giur'ile de acum, ei potu renunçia la șrivileșiu
 lor pentru conșlavia viitoria.

Francofurt, 12. iunie. Șrinçpele de
 corona alu Italiei, Umbert, a șositu asta di la
 Dresd'a.

Parisu, 12. iunie. Una șpetitiune ce do-
 resce instrucșiunea obligatoria este șubșcrisă de
 unu millionu de cetatieni.

Bucureșci, 14. iunie. Șministrulu Șos-
 taforu a calatoritu la Constantiniana pentru a
 șproșt'at' cu tota energ'ia contra dreptulu de in-
 terventiune a șoteriloru mari în afacerea șidovi-
 loru.

Zagrab'ia, 14. iunie. Șaronulu Kavanegh
 șumper'a unu dominiu de la b. Rauch, care do-
 miniu înainte de 1848 a fostu șproședitu cu
 dreptulu șurisdictionii și prin acéșta și-a șcasi-
 gatu unu votu virilu.

Șropriet., edit. și red. șespondiet.: ALES. ROMANU.

20.000 bucăți de umbrelle!
 frumoșe, bune și effine!

Schön, gut und billig!
 Beste Sonnenschirme

A. Friedmann,
 Vienn'a, Praterstrasse, 26.

A. Friedmann,
 Vienn'a, Praterstrasse, 26.

Depoșitu șrinçipale
 de umbrelle și plouare de fabrica.

Viinderea în masă și lucrășișirea prin cantarea șerme a umbrelle-
 lor și plouarilor, ce am șp'oriatu în anul 1872, m'au îndomnata a-
 mi îndrept' a tota știșțința a șup'r'a acéșt'ii artișu, și șeș am intratu în
 legătura cu fabricale de matase șelle mai de frunte, șre a cap'at' materie
 (șt'ofe) șfine și bune; șesemenes intrabulșidim totu șimpulu de țera,
 între șperfectiunarea șermei, prin ceea ce am șcșigat'a mari șvantajie, ștatu
 în șcșig'at'ia lucratorilor, cătu și în materialulu duru.

Tote acéști șapte au șprodus acéștu șultat'u, că șermea este acum
 mai frumoșă, mai dură și se vinde și mai șefineșu dec'iu în anul
 șprecedente; pentru acéșta șimenes se nu lașe a se amagi prin șet' o con-
 șurșint'ă, că-e șcșigulu cellu ștat' de neșemnatu, de care șe bucura
 eu, face imposșibile șe-șe șconșurșint'a cu mine.

Umbrelle de șrinçivera.

1 bucata d'in materiã	cr. 80, 90
1 " de matase șreafina, cu ocolori d'iferite	fl. 1.20, 1.50, 1.80
1 " de acéșsi calitate, capștitu cu matase	fl. 1.80, 2.30
1 " șreafina șadjetate, cu șeu șara șaritura	fl. 2.70, 3.20, 3.80

Umbrelle mari.

1 bucata d'in materiã	cr. 80, 90
1 " șorta mare	fl. 1.10, 1.20
1 " d'in atlas de șumbacu șngloșu șorte modernu	fl. 1
1 " acéșsi, capștitu	fl. 1.30
1 " de alpacca, șt'ofa șngloșu, țrainica șara șarçia	fl. 1.40
1 " șorta mai mare, capștitu	fl. 1.80
1 " d'in matase de Lionu șreafina, în tote colorii moderne	fl. 2, 2.50, 2.80
1 " dupa șarime	fl. 2, 2.50, 2.80
1 " acéșsi, capștitu	fl. 2.90, 3.40, 3.80, 4.20
1 " calitate șup'r'a-șina, cu șeu șara șaritura	fl. 4.50, 5.—, 5.50

Umbr. pentru dame cu șastonu lungu și tare,
 ș practicabile la ucare pre dealuri

1 bucata d'in materiã alpacca	fl. 1.80, 2.—
1 " șorta mare, cu șastone moderne înalte	fl. 2.40, 2.80

Elegantia șuprema!

Umbrelle Frou-Frou, d'in materiã șreafina de matase șeu atlas,
 sunt până acum fabricatiunea cea mai fina și mai plina de șfectu.

1 bucata, șogatu șarita, pentru șrinçivera	fl. 3.50, 4.—
1 " șorta mare	fl. 4.50, 5.—, 5.50
1 " cu șastonu modernu șracticabilu la ucare pre dealuri	fl. 6.—, 6.80

Umbrelle „Gisella.“
 Cellu mai nou șprodus alu șesonulu 1872.

Umbrelle d'in cellu mai fine materiã de matase, șjustate șogatu, cu șasta
 și modernu, și șproședitu cu elegantia șuprema.

1 bucata umbr. de șrinçivera	fl. 3.50, 4.—, 4.80
1 " șorta mare	fl. 4.50, 5.—, 5.50

Umbrelle pentru dame (En tout Cas).

1 bucata, șorta mare, de atlas de țera șngloșu, șre șplendoreșu	fl. 1.50
1 " atlasulu de matase	fl. 1.80
1 " acéșsi, capștitu	fl. 1.90
1 " de șt'ofa șngl. alpacca	fl. 2.40
1 " acéșsi, capștitu	fl. 2.80
1 " de matase șas și greș	fl. 4.80, 5.—, 5.50

Umbrelle d'in cea mai fina matase durã.

1 bucata, șorta mare, șara șaritura	fl. 4.—, 4.80
1 " cu șaritura șogate	fl. 5.50, 6.80

Umbrelle pentru domni.

1 bucata, șina, de atlas de țera	fl. 1.80
1 " d'in materiã de țera d'iatu șngl. șorte țrainicoș	fl. 2.20
1 " de șt'ofa șngl. alpacca	fl. 2.40
1 " acéșsi, capștitu	fl. 3.—

Plouarie.

1 bucata, șorta ordonaria, mare	fl. 1.80, până la fl. 1.90
1 " d'in materiã de țera de calu șngl. șorte țrainicoș	fl. 2, 2.50, 3.80
1 " șesemenes materiã de matase	fl. 3, 3.50, 4.80
1 " de matase de Lionu șreafina	fl. 4.50, 5.—, 5.50
1 " șorta șreafina	fl. 7.50, 8.50, 9.50
1 " șorta de matase șreafina	fl. 7.—
1 " cu șono-șre-dicoșe în țelaturu, șreafina și cu țaințeloru mare	fl. 9.50
1 " de matase non plinã alita (mat'ria șngloșu șup'ior)	fl. 9.50, 10.50, 11.—
1 " bișçioru	fl. 9.50, 10.50, 11.—

Șemperterii cu redic'at'a șrimescu șabat'u.

A. Friedmann, (19—24)
 Vienn'a, Praterstrasse Nr. 26.